

SİVAS YEREL BASININDA KADIN KİMLİĞİNİN TEMSİLİ

Elif KÜÇÜK DURUR*

Aydın KAYMAK**

ÖZET

Kadın kimliğinin haber metinlerinde nasıl temsil edildiği kadın çalışmaları alanında sıklıkla tartışılan bir konudur. Haberde erkek egemen söylemin yeniden üretildiği, kadınların haberlerde özne olarak yer almadığı, yer aldığı ise ya erkek şiddetinin mağduru ya da cinsel nesne olarak konumlandırıldığı konuları bu tartışmaların odak noktalarını oluşturmaktadır. Bu tartışmalar ışığında, Sivas yerel basınında öznesi kadın olan haberlerin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi bu çalışmanın temel konusunu oluşturmakta, ulusal medyaya hakim olan erkek egemen söylemin yerel medya bağlamında da var olduğunu ortaya koyma amacını taşımaktadır. Bu kapsamda örneklem olarak seçilen Sivas İrade, Memleket Sivas ve Hadiselerle Hakikat gazetelerinin 2-31 Ekim 2017 tarihleri arasında yayınlanan sayılarında öznesi kadın olan haberler irdelenmiştir. Çalışmada içerik analizi ve kadın kimliğinin temsiline yönelik eleştirel söylem analizi yöntemlerinden yararlanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, Sivas yerel basınında kadınlarla ilgili haberlere sınırlı bir oranda yer verildiği, kadınların özne olarak yer aldığı haberlerin genellikle spor ve sağlık alanına ilişkin olduğu, büyük oranda ajansların haber kaynağı olarak kullanıldığı, cinsiyetçi fotoğrafların eşlik ettiği haberlerde cinsiyetçi başlıklar kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda Sivas yerel basınının erkek egemen söylemi yeniden üreten yapısı ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Sivas yerel basını, toplumsal cinsiyet, kadın temsili.

REPRESENTATION OF WOMAN IDENTITY IN LOCAL PRESS OF SİVAS

ABSTRACT

How woman identity is represented in news texts is one of the commonly debated issues in women's studies. In the news, the issues such as androcentric discourse is reproduced, women do not participate in the news as subjects, and when they do they are reflected as the victims of male violence or a sexual object have formed the focal points of those discussions. Under the light of all those discussions, the gender analysis of news in which women are the subjects in the local press of Sivas forms the basic topic of this study, and the study also aims at bringing forward that androcentric discourse which dominates the national media exists in terms of local media too. In this respect, the news of published

* Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, ERZURUM

** Doktora Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, ERZURUM

between 2 and 31 October 2017 in the papers called *Sivas İrade*, *Memleket Sivas* and *Hadiselerle Hakikat* which have been chosen as the sample in which women were used as subjects have been analyzed. Content analysis and critical discourse analysis about representation of woman identity have been made use of in the study. As a result of the analysis, it has been observed that news about women has been given a limited place in the local press of Sivas, the news in which women are subjects are generally about sports or health, many agencies have been used as news source and sexist headlines are used in the news where sexist photos are reflected. In this respect, it has been pointed out in the study that Sivas local press reproduces the androcentric discourse.

Key Words: Sivas local press, gender, representation of woman.

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet olgusu, kadın ve erkeğe atfedilen kültürel ve toplumsal değerlere dayalı rol modelleri, sorumlulukları ve cinsel kimlik tanımlarını ifade etmektedir. Toplumsal beklentiler insanların bu beklentilere uymaları noktasında bir baskı oluşturmaktadır. Cinsiyete dayalı kalıplaşmış yargıların hayatın her alanında belirleyici olması bu baskının en tipik göstergesidir. Bu kalıp yargılar günlük hayatta ve medyada sıklıkla yer almaktadır (Kalan, 2010: 86). Medya birçok içeriğinde olduğu gibi haberlerde de bu kalıp yargıları tekrarlayarak pekiştirmekte ve meşrulaştırmaktadır.

Bir medya metni olarak haber, diğer medya metinleri gibi kurgusal olmasına rağmen gerçekliği yansıtmaya iddiası taşımaktadır ve dolayısıyla toplumu etkileme gücü yüksek olmaktadır. Bu bağlamda, bilgilendirme işlevine sahip haberler enformasyona paralel olarak kültürel kalıp, değer ve inançları da bünyesinde taşır. Haber başlığında neyin öne çıkarıldığı, haberde kullanılan fotoğrafın açısı, haber metninde kullanılan yüklemün etken ya da edilgen oluşu gibi unsurlar çerçevesinde oluşan haberin söylemi, toplumsal alanda var olan egemen söylemleri yeniden üretir ve meşrulaştırır.

Bu çalışma kapsamında haberde egemen söylemin erkekler üzerinden kurulduğu, kadınlara haberlerde sınırlı bir yer verildiği, çoğu zaman yok sayıldığı, haberlerde kadınlara yönelik kullanılan dil ve fotoğrafların genellikle cinsiyetçi söylem barındırdığı gibi varsayımlardan hareketle Sivas yerel basını üzerinde sistematik bir çözümleme yapma amaçlanmaktadır. Çalışma, kadınlarla ilgili toplumsal gerçekliğin yerel medyadaki kurgusal inşasına işaret etmektedir. Sivas yerel basınının kadın konulu haberlere bakış açısını toplumsal cinsiyet bağlamında analiz etmek amacı doğrultusunda kadın kimliğinin medyada daha fazla ve cinsiyetçi bakış açıdan uzak bir şekilde temsil edilmesini özendirme de çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır. Bu çalışma

kapsamında, yerel basının ulusal basına bir alternatif olma potansiyeli çerçevesinde ve Sivas yerel basını özelinde, toplumsal cinsiyet konusuna bakış açısını belirlemek, cinsiyet temelli ayrımların olup olmadığını saptamak toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusuna dikkat çekmek açısından önemlidir. Yapılan literatür taramasında spesifik olarak yerel basında kadın temsiliyi ele alan çalışmaların yok denecek kadar az olduğu, yerel basında haber söyleminin cinsiyetçi yapısını irdeleyen herhangi bir çalışma olmadığı saptanmıştır. Bu bağlamda rastlanan tek çalışma Erzurum yerel basınında kadın köşe yazarlarının yeri ve etkinliğini analiz eden “Yerel Basın ve Toplumsal Cinsiyet (Erzurum Yerel Basınında Kadın Köşe Yazarlığı)” (Zinderen vd., 2016))başlıklı çalışmadır. Dolayısıyla, gerçekliği yansıtmaya iddiası taşıyan ve bu yönüyle etkinliği yüksek haber metinlerinde yerel bağlamda cinsiyetçi yapıyı ortaya koyma amacını taşıyan bu çalışmanın ilgili literatürdeki bu boşluğu doldurmaya yönelik katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın teorik bölümü toplumsal cinsiyet ve medya ilişkisi ve haber metinlerinde kadın temsilleri bağlamında oluşturulmuş, uygulama bölümünde ise Hadiselerle Hakikat, Sivas İrade ve Memleket Sivas gazetelerinin tesadüfi olarak belirlenen 02-31Ekim 2017 tarih aralığında yayınlanan sayılarının kadın temsillerine yönelik analizine yer verilmiştir. Bu analizlerde sayısal veriler nicel içerik çözümlemesi yöntemiyle oluşturulmuş ve nitel içerik analizi yöntemiyle yorumlanmıştır. Ek olarak kimi dikkat çeken haberler de söylem analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Cinsiyetçi söylemin öne çıktığı bazı haberler de eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle analiz edilmiştir. Sivas yerel basını evreni içerisinden örneklem olarak belirlenen söz konusu gazeteler haftada altı gün yayınlanmakta olup pazar günleri basılmamaktadır. Bu gazetelerin seçilmesinin nedeni diğer gazetelere göre daha düzenli aralıklarla yayınlanması ve nispeten ucuz olması nedeniyle erişilebilirliğinin yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

1. TOPLUMSAL CİNSİYET VE MEDYA

Toplumsal cinsiyet kavramının en temel özelliği onun kültürel bir olgu olmasıdır. Fay’ın da belirttiği gibi, kültürel olgular kesin ve değişmez kurallar bütünü değil, aksine sorgulanabilir, yeniden değerlendirilebilir, reddedilebilir ya da değişebilir özelliklere sahiptir. Bireyler kültürün etkinlik ve gücünü kabul etseler bile bazen kültürün baskıcı

olduğu sebebiyle o kültüre karşı direnebiliyorlar. Günümüzde, cinsiyet temelli bazı kültürel ideal ve kavramlar, geniş bir çoğunluk tarafından derin bir karşıtlık ve tartışma konusu olmaktadır. Nitekim bu ideal ve kavramlara atfedilen anlamlar, yavaş da olsa değişmeye başlamıştır (2017: 90–91).

Simone de Beauvoir'un "Kadın doğulmaz, kadın olunur" (Akt. Bora, 2012: 2) sözünden hareketle, toplumsal cinsiyet biyolojik faktörlerin dışında, aile, eğitim, medya, dil, din gibi çok ayaklı bir yapı tarafından içeriği oluşturulan sosyal bir olgudur. Başka bir deyişle toplumsal cinsiyet "biyolojik, kendinden menkul bir özellik değil, toplumsal oluşturulan bir habitus, bir yapıdır" (Tanrıöver, 2012:152). Toplumsal cinsiyet olgusu kadın ve erkek kimliğini tanımlarken bu cinsel kimliklere çerçevesi belirlenmiş sorumluluklar yükler ve çeşitli sıfatlar atfeder. Kadınların iyi bir anne, hamarat, müşfik, yerinin evi olduğunun bilincinde, işinin kocasının seveceği yemekler yapmak olduğunu bilen, çocuklarını iyi yetiştiren, kocasına ve onun yakınlarına saygıda kusur etmeyen, kocasının kazancını tasarruf eden biri olması istenir. Bu şekilde belirlenen rol dağılımı, Atabek'in de ifadesiyle "kadına, aç değilim, açıkta değilim güvencesini, evli kadın statüsünü, cebimde anahtarım, mektupta adresim var rahatlığımı veriyor!" (2006: 41). Bu çerçevede erkeklerin ise mücadeleci, rekabetçi, sert yapılı, tamirden anlayan, aile sorumluluğunun bilincinde, çalışkan, evine ekmek getiren, karısını ve çocuklarını aç ya da açıkta bırakmayan, arada bir gezdiren biri olması istenir (Bora, 2012:2; Atabek, 2006: 40). Toplumsal cinsiyet düzeninde erkek kamusal alanda olduğu gibi özel alanda da hâkim durumdadır. Bu şekilde çerçevesi çizilen toplumsal cinsiyet rolleri, kadının özgürlüğüne darbe vurup, potansiyellerini sınırlandırırken; erkeğe de çok fazla ve ağır yük vermekte, dolayısıyla da her iki taraf için hayat zorlaşmaktadır (Yumlu, 2014: 153).

Toplumsal cinsiyet rolleri ve bu bağlamda inşa edilmiş olan kalıp yargılar, kadın ve erkeğin farklılaşmış tabiatından değil, tam tersine sistemin ayrıştırıcı yapısından doğar. "Farklı cinsiyetler, kozmik bir ayrışma ya da toplumsal bir kader değil, sadece üreme biyolojisiyle ilgili fonksiyonel bir bütünleyiciliktir" (Connell, 2017: 45–46). Eril nitelikleri güçlü ve birincil dişil nitelikleri zayıf ve ikincil olan bu yapı içerisinde kadın ve erkekler kendi cinsel kimliklerini anlamlandırır. Eril modelde titizlik ve seçme, mücadelecilik, başkalarından ayırt edilme, güçlü olma, doyumsuzluk, meydan okuma ve rekabet gibi niteliklere vurgu yapılırken, dişil modelde "türetilmiş değer, vekâleten değer" esas olmaktadır. Yani kadın eril olarak düzenlenmiş sahnede yalnızca eril

yarışmaya rekabet edilmeye değer bir nesne olarak konumlandırılmıştır (Baudrillard, 2015: 117-144).

Söz konusu yapı dahilinde asıl rolleri anne ve eş olarak belirlenen ve ev içi alanla sınırlandırılan kadın için kamusal alanda öğretmenlik, hemşirelik, hosteslik gibi kas gücü gerektirmeyen ve bakmak, hizmet etmek ve yetiştirmek gibi ev içi sorumluluklarının uzantısı olan iş ve meslekler uygun ve yakışır görölmüştür. Bunun yanı sıra kadının kamusal alanda görünürlüğünün sınırlandırılmasını, bedeninin eril bakış içerisinde idealize edilmiş bir görünüme sahip olması gerekliliğini, cinselliğinin denetlenmesi ve baskı altına alınmasını kadın kimliğinin toplumsal alandaki sorunlu konumunun göstergeleri olarak ele almak mümkündür. Eril sistemin dayatma ve telkinle, inanç ve değer sistemleri yoluyla şekillendirmeye çalıştığı kadın kimliği toplumda sistematik ötekileştirmenin en açık örneğini oluşturmaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı sistemin onaylamadığı şekilde görünen, davranan ya da yaşayan kadın için bu tür durumlar ekonomik, psikolojik ya da fiziksel şiddet görmesinin de gerekçeleri olarak meşrulaştırılmaktadır.

Daha önce de ifade edildiği gibi, toplumsal cinsiyet rol ve kalıp yargıları çok ayaklı bir yapı içerisinde inşa olur ve yeniden üretilir. Erkeği birincil kadını ise ikincil unsur olarak konumlandıran bu yapıda “cinsiyetçi klişeler, etkileyici bir dayanıklılık ve elastikiyet göstererek bizimle birlikteliklerini sürdürürler” (Connell, 2017: 11). Cinsiyetçiliğin sürekliliğini sağlayan ve meşrulaştıran en önemli unsurlardan biri de medyadır. Medya içerikleri cinsiyetçi klişelerin taşıyıcısıdır. Medyanın “seçme, dışarıda bırakma, bazı noktaları ön plana çıkarma, çerçeveleme gibi haber üretim sürecinin rutin pratikleri ile” (Yaylağül, 2014: 94) gerçeklik kurguları oluşturmaktadır. Bu bağlamda, medya toplumda kabul görmüş egemen değer, düşünce ve inançları konu edinmekte ve bunları toplumsal gerçeklik iddiasına dayandırarak meşrulaştırmakta ve yaymaktadır. Diğer yandan medya toplumsal hayata ilişkin çeşitli konu ve sorunları nasıl algılayıp yorumladığımız noktasında önemli bir etkiye sahiptir. Kadının toplumsal konumu, yaşanan toplumsal değişim ve gelişimlerle birlikte değişim göstermiştir ve bu değişimde medyanın rolü büyüktür. Medya kadının tarihi ve kültürel özelliklerini, kendi yapısını da şekillendiren popüler kültür ekseninde ve eril sisteme uygun olarak biçimlendirme misyonunu üstlenmiştir (Büyükbaykal, 2011: 20).

Toplumsal cinsiyete ilişkin rol ve kalıplar medyanın hemen her formunda bulunur. Filmlerde, dizilerde, reklâmlarda, haberlerde cinsiyetçi bakış açısını yansıtan belirgin unsurlar görülebilmektedir. Çeşitli medya içeriklerinde kadın ya ev işlerinde mahir, çocuklarına en iyi şekilde bakan anne veya başarılı bir adamın yanında bulunan güzel kadın vb. ya da iffetsiz, aldatan, kadınlık görevlerini yapmadığı için suçlu olarak ilan edilen kadın olarak sunulur (Geider, 2012: 8). Örneğin bugün birçok yüksek reytingli dizi filmlerin ana temasını zengin, yakışıklı, güçlü bir erkek ve onu elde etmeye çalışan birkaç kadın arasında geçen mücadeleler oluşturmaktadır. Kadın bu tür dizi ve filmlerde erkek için mücadele eden kişi olarak konumlandırılmaktadır. Aynı şekilde reklâmlarda kadının çekiciliği, anneliği, temizlikteki mahareti vb. konular metalarla ilişkilendirilerek verilmekte ve bu tür klişe temsiller kadın kimliğinin bireyselliğini sınırlandırmaktadır.

Medya toplumsal cinsiyet rol ve kalıplarını sürekli tekrarlar yoluyla pekiştirerek; kadınlara yönelik cinsiyet temelli önyargıları tekrarlayarak; şiddeti magazin ve erotik boyutta ele alarak; haberlerde, yorumlarda kadınları görmezden gelerek, kadınları hayatın neredeyse bütün alanlarında yok sayarak; kadınlarla ilgili konularda dahi, kendi alanında bilgi sahibi, deneyimli ve uzman olan kadınları ve kadın örgütlerini dikkate almayarak, düşüncelerine başvurmayarak ve daha birçok şekilde kadınlara yönelik hak ihlalinde bulunmaktadır. Bu şekilde de cinsiyetçi politikaların sürdürülmesinde ve yaygınlaştırılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Gülbahar, 2012: 90).

Medyada kadınlar genellikle yapmacık bir eşitlik içinde sunulur. Medyanın kadın sunumunda verdiği dominant mesaj “kadınlar ne olursa olsun her şeyden önce anne, eşdir.” şeklindedir. En belirgin olduğu sayfalar da genellikle üçüncü sayfa ya da gazetenin en arka sayfasıdır. Üçüncü sayfa haberlerinde genellikle kendisine kurban rolü biçilmiştir. Arka sayfadaki rolü ise “arka sayfa güzeli” şeklindedir. Bu iki sunum şekli de kadınları dişi olarak pekiştirir ve hep böyle algılanmasına sebep olur (Tanrıöver, 2012:156–164). Bu tür temsillere ek olarak kullanılan cinsiyetçi dil kullanımları ve fotoğraflar da erkek egemen söylemi pekiştirmeye hizmet etmektedir.

Medyanın cinsiyetçi politika izlemesindeki önemli etkenlerden biri de medya örgütleri içerisinde çalışan ve özellikle editör, genel yayın yönetmeni, haber müdürü gibi karar alma mekanizmalarındaki kadın varlığının niceliksel olarak çok sınırlı

olmasıdır. “Türkiye’de gazetecilik yapan kadınların toplam gazetecilere oranının %30 olduğu tahmin edilmektedir. 2005 yılında sarı basın kartı sahibi insanların yalnızca %15,9’unun kadın olduğu tespit edilmiştir. Türkiye Gazeteciler Cemiyetinin 3080 üyesinin sadece 509’unun, Türkiye Gazeteciler Sendikasının ise 2530 üyesinin sadece 520’si kadındır. Ayrıca medyada genel yayın yönetmenlerinin tamamı erkektir” (Mater-Çalışlar, 2012: 171). Bu veriler ışığında, erkek egemen bir örgütlenme yapısına sahip olan medyadaki bu durumun medya içeriklerine yansıdığını iddia etmek mümkündür.

2. HABERLERDE KADIN TEMSİLİ

Öncelikle ifade etmek gerekir ki, eleştirel yaklaşım perspektifinden haberin gerçekliği yansıtmadığı, gerçekliği kurguladığı iddiasına dayanan bu çalışma dahilinde haberin söylemsel bir alan olduğu, bu söylem çerçevesinde erkek egemen ideolojiyi yeniden üreten ve meşrulaştıran, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini doğallaştıran bir yapıya sahip olduğu kabul edilmektedir. Haberlerde kadın temsili konusu kadın araştırmaları alanının önemli gündem maddelerinden biridir. Medya metinleri arasında en “ciddi” ve en “gerçek” kabul edilen içerik olması bağlamında haber belki de etki oranı en yüksek türdür. Dolayısıyla haber metinlerinde kadını yok sayan, değersizleştiren, özne değil nesne konumuna indirgeyen cinsiyetçi söylem ele alınması ve irdelenmesi gereken bir alandır. “Haber konusuyla, kaynağıyla, diliyle, görüntüsüyle eril bir tür, medya yapılanmasıyla erkek bir kurum”dur (Alankuş, 2012: 56), bu bağlamda da haber “klişeleşmiş toplumsal cinsiyet imgeleriyle” doludur (Connell, 2017: 351).

Genel olarak tüm medya metinlerinin anlatı yapısını oluşturan iyi-kötü zıtlığı haber kurgularının da ana eksenidir. Bu bağlamda özellikle kadın temsillerinde iyi-kötü ya da kurban-fail olarak kategorize etme, adlandırma gibi anlamlandırma stratejilerinin kullanıldığı dikkat çekmektedir. Kadın kimliği hem bu konular içerisine sıkıştırılmakta hem de niceliksel olarak çok sınırlı yer bulabilmektedir. Haberlerde kadının temsil noksanlığı kadınların birbirinden haber alma, birbirlerini daha iyi anlama noktasında bir eksikliğe neden olabileceği gibi, kadınların iletişim haklarının engellenmesine de yol açar (Köker, 2012: 140–141). Söz konusu sınırlı alanda kadınlar belirli klişeler çerçevesinde temsil edilmekte ve “meslek sahibi kadınlardan söz edilen

haberlere son derece ender rastlanırken hem iş hem de ev yaşamının ikili yüküne dair haber görmek neredeyse hiç mümkün olmamaktadır” (Geider, 2012:8). Haberlerde anlatılan kadın genellikle bir anne ya da eştir. Bu kadınların genel özellikleri de fedakâr, cefakâr, çilekeş, ya da tam tersi cani veya bu “kutsal” konumları hak etmeyen şekilde tasvir edilir. Toplumda ideal olarak karakterize edilen kadın formunun dışına çıkıldığı durumlarda haberin dili olumsuzlaşmakta, eril sistemin egemenliği ayıplama, kınama vb. olumsuz söylemlerle korunmaya çalışılmaktadır. Böylece eril egemenlik birçok alanda olduğu gibi medya alanında da sistematik şekilde koruma altına alınmaktadır.

Yerel medya da genellikle yukarıda belirtilen durumlardan müstesna değildir. Kullanılan başlık, haber dili ya da fotoğraflarda cinsiyetçiliğe dair açık göstergeler bulunabilmektedir. Sivas yerel basını bağlamında, bölgede yaşayan kadınların sorunları ve beklentilerinin görmezden gelindiği, dolayısıyla kendisinden beklenen ve var oluş sebebi de olan “yerellik” misyonunu yerine getiremediği dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra, birçok haberde olduğu gibi, kadın konulu haberlerin de genellikle ajans kaynaklı olduğu, bu sebeple haberlerin genellikle ulusal bir nitelik taşıdığı ve sonuç itibarıyla ulusal basınla aynı haber söylemine sahip olduğu görülmektedir.

Bu noktada Mater ve Çalışlar’ın yerel medyada kadının temsili ve kadın çalışanlar konusundaki tespitlerine yer vermek gerekmektedir:

- *Ev içi şiddet başlıca sorun olarak varlığını sürdürüyorsa da medya yereldeki gazeteci ile okur/dinleyici ilişkilerinin farklı dinamikleri nedeniyle bunların haberleştirilmesinde yetersiz kalıyor.*
- *Yerel muhabirler şiddetten; duygusal, sözel, cinsel ya da ekonomik şiddeti değil, genel olarak sadece fiziksel şiddeti anlıyor.*
- *Kadınlarla ilgili olumlu ya da olumsuz haber yapmak kolay değil. Kadının adının geçtiği ya da fotoğrafının kullanıldığı bir haber kadınların eş, kardeş, baba gibi yakınlarının gazetecilerden hesap sormasına yol açabiliyor. Dolayısıyla kadınlar medyada görünmekten çekiniyor.*
- *Muhabirler kadın haklarıyla ilgili olarak bu alanda sivil toplum örgütlerinden bilgi alma yoluna gitse de haberi kadın odaklı kılmaya çalışsalar da olayın “sansasyonel” yanını öne çıkarmaya çalışıyorlar. Bu da yerel medyanın özeleştirisi.*
- *Yerel medya en kolay “kız çocukların eğitimi” üzerine haber yapıyor, muhabirler de bunda aileleri etkilemede başarılı olduklarını düşünüyor.*

- *Yerel medyada kadınlar aile/miras yoluyla gazeteci, genel yayın yönetmeni hatta sahip olabiliyor. Aslında, yerelde kadın gazeteci sayısı da yine aile nedeniyle, ailenin “erkek işi” görmesi nedeniyle hayli az.*
- *Az sayıda kadın gazeteci “ses” nedeniyle radyolarda, “görüntü” nedeniyle televizyon kanallarında iş bulma şansına sahip olabiliyor, ama habercilik “kadın işi” olarak pek kabul edilmiyor. İletişim okuyanlar bile “alımlısın” denilerek reklâm bölümlerinde çalıştırılabilir*
- *Bütün engelleri aşmış işe muhabir olarak girmeyi başaran kadınlar bu kez de çalışma hayatında ayrımcılığa uğruyor. (2012:192–193)*

Bu haliyle yerel medyanın kadınlarla ilgili haberlere yeterince yer vermemesi, haber söyleminin eril bir nitelik taşıması, kadınların sınırlı konular çerçevesinde ve pasif konumlarda haberleştirilmesi, erkek egemen ideolojinin yeniden üretilmesini sağlamakta, kadının cinsel kimliğinin ötesinde bir birey olduğunun görmezden gelinmesine sebep olmakta ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin değişip dönüşmesine engel olmaktadır.

2.1.Sivas Yerel Basın Haberlerinde Kadın Temsili

Öncelikle ifade etmek gerekir ki, yerel basın kendi spesifik hedef kitlesi çerçevesinde yerel yönetim ve vatandaş arasında bir iletişim kanalı olmak, yerel ve toplumsal sorunlara yönelik kamuoyu oluşturmak ve toplumsal sorumluluk bilincinin yerleşmesine katkı sağlamak gibi işlevlere (Gezgin, 2007:177-178) sahiptir ya da sahip olmalıdır. Fakat gazetecilik pratiklerinin zamanla yarışan doğası ve yerel basının içinde bulunduğu ekonomik sınırlılıklar bu işlevlerin yerine getirilmesini zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla söz konusu durum Sivas yerel basınına da kapsamaktadır.

Haberde egemen söylemin erkekler üzerinden kurulduğu, kadınlara haberlerde sınırlı bir yer verildiği, çoğu zaman yok sayıldığı, haberlerde kadınlara yönelik kullanılan dilin cinsiyetçi bakış açısını yansıttığı ve bu şekilde cinsiyetçi söylem ve uygulamaları yeniden ürettiği iletişim alanına yönelik akademik tartışmaların odak noktalarını oluşturmaktadır. Bu tartışmalar ışığında, Sivas yerel medyasında yer alan kadın konulu haberlerin toplumsal cinsiyet temsili bağlamında incelenmesi bu çalışmanın temel konusunu oluşturmaktadır.

Medyadaki kadın temsiline yönelik sorunlu duruma paralel olarak medyada çalışan kadın sayısının azlığı da temsilin cinsiyetçi yapısını pekiştirmektedir. Bu bağlamda Sivas yerel basınından örneklem olarak belirlenen gazetelerde de kadın çalışanların yok denecek kadar az olduğu tespit edilmiştir. Gazete yetkililerinden alınan bilgilere göre, 16 çalışanı olan Sivas İrade gazetesinde bu çalışanlardan 1'i kadın iken, 11 çalışanı olan Memleket Sivas gazetesinde kadın çalışan sayısı 3, Hadiselerle Hakikat gazetesinde ise 7 çalışandan 1'i kadındır. Ayrıca gazetelerdeki bu kadın çalışanların hiçbiri editör, haber müdürü gibi karar alma mekanizmalarında ya da yönetici pozisyonunda değildir.

Çalışmada şu sorulara yanıt aranmaktadır:

- 1- Kadınlarla ilgili haberlerin gazetelerde yer alış sıklığı nedir?
- 2- Bu haberlerde işlenen konular nelerdir?
- 3- Bu haberlerde hangi haber kaynakları kullanılmıştır?
- 4- Bu haber metinlerinin dili ve haberlerde kullanılan fotoğraflarda cinsiyetçi bir yaklaşım var mıdır?
- 5- Bu haber metinleri bağlamında yerel medyanın toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yönelik kamuoyu oluşturma potansiyeli var mıdır?

Çalışma sonucunda ulaşılan veriler nitel ve nicel olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Nicel veriler tablolar halinde düzenlenmiş, nitel içerik analizi yoluyla ulaşılan sonuçlar değerlendirilmiştir. İçerik analizi, “mevcut olan iletişim boyutlarını analiz etmek ve buradan mevcut olmayan sosyal gerçeğin belirli boyutlarına (kaynak-hedef-ortam) yönelik çıkarım yapmak amacıyla, metinlerin içeriklerini analiz eden ve bu süreçte belirli kurallar çerçevesinde hareket eden bir yöntemdir.” (Gökçe, 2006: 20). İletişim çalışmaları alanında en çok kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri olan içerik analizi istatistikî verilerle nitel verilerin birleştirilmesine olanak tanımaktadır. Bu da içerik analizinin güçlü bir yöntem olmasının en önemli dayanak noktasıdır. Nicel veriler bulguların niteliğini yükselteceği gibi, nicel ve nitel arasında, birbirini besleyen

bir ilişki de vardır. Bu ilişkiyi doğru ve sorgulayıcı bir temel üzerine inşa etmek çalışmanın niteliğine değer katmaktadır (Yıldırım, 2015: 149).

Çalışmanın varsayımlarını desteklemek üzere yararlanılan içerik çözümlemesine paralel olarak, uygulama bölümünde eleştirel söylem çözümlemesi de kullanılmıştır. Sivas yerel basınında kadın temsillerinin erkek egemen söylemi meşrulaştırdığına yönelik bakış açısı ve kadın konulu haberlerdeki erkek egemen ideolojiyi deşifre etme amacı doğrultusunda eleştirel söylem çözümlemesi yapmak bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Yorumsamacı bir yaklaşım ihtiva eden eleştirel söylem çözümlemesi, dilin anlamları yansıtmadığını ve bir anlamlandırma mücadelesi alanı olduğunu buna bağlı olarak da araştırmacının yansızlığını değil toplumsal eşitsizlik yapıları dahilinde eşitsizliğin güçsüz olanından yana tavır alması gerektiğini kabul eder. “Eleştirel söylem çözümlemesi, dil kullanımıyla ifade edilen, işaret edilen, kurulan, meşrulaştırılan ve sürdürülen toplumsal eşitsizlikleri ve güç ilişkilerini eleştirel bir tarzda soruşturan; bu soruşturmayı gerçekleştirirken yazılı veya sözlü metinlere bir soruşturma nesnesi olarak odaklanan ancak bir yandan da bir metnin üretimine yol açan toplumsal süreç ve yapılar ile sosyal/tarihsel özneler olarak kişilerin veya grupların metinlerle etkileşimleri boyunca anlam yarattıkları toplumsal süreç ve yapıları da teorize eden; nihai hedefi sadece bilimsel olmayıp aynı zamanda toplumsal ve politik değişim de yaratmak olan bir söylem çözümlemesi yaklaşımıdır” (Dursun, 2013: 69). Bu yöntemle ilgili olarak adı öne çıkan van Dijk, haberi kamu söyleminin bir formu olarak kabul etmekte ve haber söyleminin temel yapısını şekillendiren bağlamsal etkenlerin önemine değinmektedir (Akt.Özer, 2011:83). Dolayısıyla toplumsal alanın erkek egemen karakteri haberin söylemini de yapılandırmakta ve gerek ulusal gerekse yerel basında haberler erkek egemen söylemi yeniden üretmektedir.

3. ANALİZ VE BULGULAR

3.1. “Memleket Sivas” Gazetesinde Kadın Temsili

Memleket Sivas gazetesinin, 02–31 Ekim 2017 tarihleri arasında yayınlanan sayıları üzerinde yapılan içerik analizi sonucunda kadınlarla ilgili toplam 26 habere ulaşılmıştır. Yaklaşık bir aylık bir periyod için sayıca az olduğu iddia edilebilir olan kadınlarla ilgili bu haberlerin konularını genellikle spor ve sağlık oluşturmaktadır.

Ayrıca yerel bağlamda kadınların sorunlarına neredeyse hiç yer verilmeyen bu gazetede, kadınlar genellikle ulusal basının bakış açısıyla haberleştirilmiştir.

İlgili gazetede haberlerin büyük çoğunluğunun (14 Haber) kısa haber şeklinde ve son iki sayfada verildiği görülmüştür. Bunun nedeni kadınlarla ilgili haber konularının genellikle spor olması ve spor haberlerinin bu sayfalarda yer almasıdır. Bu bağlamda gazetenin en önemli sayfası olan birinci sayfada kadınlarla ilgili herhangi bir habere rastlanmaması ve gazetede yer alan kadınlarla ilgili toplam haber sayısının çok az olması gibi etkenler gazetenin öznesi kadın olan haberlere fazla önem vermediği sonucu ortaya çıkarmaktadır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi, kadınlara yönelik haberlerin çoğunluğunu spor haberleri (9 Haber) oluşturmaktadır. Hentbol ve futbol karşılaşmalarına dayanan spor haberlerinde genellikle başarı, galibiyet, rekabet gibi eril söylemlere yer verildiği görülmüştür. Haber metinlerinde geçen “Kızlarımız Bursa’dan galibiyetle döndü” (04.10.2017), “Kızlarımız galibiyete şartlandı” (07.10.2017), “...galibiyet hedefliyor” (19.10.2017), “...rakibini mağlup etmeyi hedefliyor” (19.10.2017), “Kızlarımız Bandırma’ya fark attı” (23.10.2017) gibi ifadeler, fiziksel enerji ve kas gücüne dayanan erkek egemen bir alan olan sporun yine eril karakterinin göstergesi olarak kabul edilebilecek rekabetçi ve mücadeleci yapısını vurgulamaktadır. Bu metinlerde tekrarlanan “kızlarımız” ifadesi de kadının erkek egemen söylem çerçevesinde sahiplenilmesi gereken ve korunmaya muhtaç bir özne olarak konumlandırıldığını ortaya koymaktadır. Yine bu bağlamda, kadınların spor haberlerinde başarı, galibiyet gibi kavramlar çerçevesinde temsil edilmesi yapay bir eşitliğin göstergesi olarak okunabilir. Bu kadınlar “gerçekte, erkeklerle eşit olarak temsil edilen kadınlar değil, başarılı olmuş (hatta olabilmiş) kadınlardır. Örtük söylem, kadınların erkeklerle eşit olarak var olmalarının koşulunu başarı olarak sunar” (Tanrıöver, 2012: 162). “Kızlar hakemi geçemedi! 24–25” (09.10.2017) “Kızlara hakem çelmesi” (10.10.2017), şeklindeki başarısızlığın hakeme yansıtıldığı başlıklar da bu durumu özetlemektedir. Başarısızlık kabul edilmemekte bu durumda başarısızlığı gerekçelendirme eğilimi tercih edilmektedir.

Kadınlarla ilgili sağlık haberleri ise genellikle meme kanseri, annelik, doğum gibi kadınlara özel sağlık sorunları olarak nitelendirilebilecek konulardan oluşmaktadır.

Gazetede kadınlarla ilgili haberlerin kaynağı genellikle belirsiz olmakla birlikte (10 haber), 7 haberin kaynağı ajanstır. Kaynağı ajans olan kadınlarla ilgili haberler ulusal nitelik taşımaktadır. Nispeten yerel bağlamı olan 9 haberde muhabir adının kaynak olarak kullanıldığı görülmüştür. Bunun yanında, habere konu olan alanda, uzman olarak fikrine başvurulmuş kaynakların genellikle erkek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum cinsiyetçi bakış açısını yansıtmaktadır.

Gazetede cinsiyetçi söylem içeren haberlerden biri de “*Aile hukuku ve ailede tüketim bilinci anlatıldı*” (30.10.2017) başlığını taşımaktadır. Aile hukuku ve ailede tüketim olgularının tartışıldığı bir seminer programından bahsedilen haber metninde bu seminerin kadınlara özel olduğu vurgulanmaktadır. Ailenin kadınla birlikte erkek bireyleri de kapsadığı göz önüne alındığında, tüketim unsurunun sadece kadınla ilişkilendirilmesi sorunlu bir durum ortaya koymaktadır. Bu bağlamda erkek egemen söylemi yeniden üreten haber, erkeklerin tüketim konusunda bilinçli olduğu varsayımıyla anlamlandırılmakta ve hem kadını “tüketen birey” olarak konumlandırmakta hem de “kadınlar tüketim konusunda bilinçli olmadıkları için bu seminer sadece onlara veriliyor” şeklinde bir yan anlam taşımaktadır.

Gazetede öznesi kadın olan toplam 26 haberin 15’inde kadınlara yönelik cinsiyetçi bakış açısını yansıtan ifade ya da görsel unsurlar olduğu tespit edilmiştir. “*Kızlarımız Bursa’dan galibiyetle döndü*” (04.10.2017), “*Kızlara hakem çelmesi*” (10.10.2017)”, “*Hafik ilçesinde 40 yaş üstü bayanlara ücretsiz meme kanseri taraması yapıldı*” (05.10.2017)”, “*Bayanlar hentbol...*” (10.10.2017), “*Bayanlarımız Rize’den galibiyetle döndü*” (30.10.2017), “*Hanımlara özel*” (Memleket Sivas, 30.10.2017) başlıklarında cinsiyeti ifade eden “kadın” kelimesi yerine bayan, kız, hanım gibi kadın cinselliğini yumuşatan ya da örten ifadelerin kullanılması cinsiyetçi bakış açısının göstergeleridir.

Fotoğraflarda genellikle annelik, kadınlık gibi geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine atıf yapan unsurlar ön plana çıkarılmıştır. Ayrıca kadın konulu haberlerde kullanılan bazı fotoğraflarda kadınların arkasında, yanında erkeklerin olduğu, haber sadece kadınlarla ilgili olsa dahi erkek fotoğraflarının kullanıldığı ya da hiç fotoğraf kullanılmadığı görülmüştür. Bu durum da Tuchman’ın belirttiği gibi (Akt. Tanrıöver, 2012: 163), kadının simgesel anlamda yok sayılması anlamına gelmektedir. Ayrıca

kullanılan fotoğraflarda kadınlar genellikle başörtülü, pardösülü, yanlarında erkek olan ve yüzlerinde çaresizlik, çekingenlik okunan bir şekilde resmedilmekte, bu bağlamda kadın bedeni “ideolojik bir nesne olarak” çaresizlik, kapalılık, bağımlılık ifade eden cinsiyetçi bakış açısının temel unsurlarıyla konumlandırılmaktadır.

3.2. “Sivas İrade” Gazetesinde Kadın Temsili

Sivas İrade gazetesinin, 02–31 Ekim 2017 tarihleri arasında yayınlanan sayıları üzerinde yapılan içerik analizi sonucunda kadınlarla ilgili toplam 23 habere ulaşılmıştır. Bu bağlamda gazetenin çalışma kapsamında kadınlarla ilgili haberlere en az sayıda yer veren gazete olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra söz konusu haberlerin yarısından fazlası (14 haber) ajans kaynaklıdır bu da gazetenin yerel olma niteliğini sorunsallaştırmaktadır.

Gazetede kadın konulu haberlerin genellikle uzun metinler (10 haber) şeklinde verildiği tespit edilmiştir. Bu durum olumlu görülebilirse de gazetenin vitrin sayfası olan ve en önemli haberlerin bulunduğu ilk sayfada kadınlarla ilgili herhangi bir haberin olmaması ve arka sayfalarda yer verilen bu tür haberlerin sayıca azlığı göz önüne alındığında Sivas İrade gazetesinin kadın haberlerine yeterince önem vermediği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Kadınlarla ilgili haberlerin konularını genellikle sağlık haberleri ve diğer olarak kategorize edilen seminer, toplantı gibi etkinlikler oluşturmaktadır. Gazetenin kadınlara ekonomi, siyaset gibi ciddi içerik taşıyan konularda yer vermemiş olmasını, eril bir haber anlayışına sahip olduğunun göstergesi olarak değerlendirmek mümkündür. Ayrıca Sivas İrade gazetesinin, Memleket Sivas gazetesinde olduğu gibi kadınların yerel sorunlarına fazla yer vermediği fakat farklı olarak (sadece bir haberle yer vermesi bağlamında) kadınların spor alanındaki varlığını önemsemediği görülmüştür.

Sağlık haberlerinin konusunu genellikle meme kanseri ve doğum konuları oluşturmaktadır. Bu konularda kadınları bilinçlendirmeye yönelik haberler yapıldığı görülmüştür. Söz konusu haberler kadının “anne”liğine ve dolayısıyla toplumsal cinsiyet kimliğine vurgu yapmakta ve bu bağlamda erkek egemen bakış açısı ortaya konmaktadır. Örneğin “Sağlık görevlisinden yaralı çocuğa anne şefkati” (02.10.2017) başlıklı haberde sağlık görevlisinin görevini yerine getirmesi sırasında yaralıya yaklaşımı anne şefkati ile özdeşleştirilmiştir. Metnin örtük anlamı dahilinde şefkatli

olmak sadece anneye has bir özellik olarak sabitlenmekte ve bu da kadını duygusal ve naif, erkeği otoriter ve mantıklı özne olarak konumlandıran toplumsal cinsiyet kimliklerini pekiştirmektedir.

“Türkiye’nin Heidi’sinin hayali veteriner olmak” (10.10.2017) başlıklı bir haberde Rize’nin kırsalında hayvancılıkla uğraşan bir kadının haberi verilmektedir. Haberin temasını, okuyup veteriner olmak isteyen bir kadının mücadelesi oluşturmaktadır. Bu şekilde kadının yaşam mücadelesi ve azminin haber konusu olması olumlu bir durummuş gibi görülebilirse de, söz konusu kadının “Heidi” olarak adlandırılmasını küçültme içeren bir anlamlandırma stratejisi olarak değerlendirmek mümkündür.

“Hanımlara bilinçli tüketim anlatıldı” (30.10.2017) başlığıyla verilen haberin içeriğini 2.si düzenlenen Aile Okulu Eğitim Semineri kapsamında “Aile Hukuku ve Ailede Tüketim Bilinci” konulu toplantı oluşturmaktadır. Bu haber Memleket Sivas gazetesinin yaklaşımı gibi, seminerin kadınlara özel olduğu vurgusu dahilinde kadının “tüketen” olarak konumlandırılması ve erkeğin bu konuda zaten bilinçli olduğunu varsayması bakımından cinsiyetçi söylem içermektedir. Aynı zamanda bu haberde olduğu gibi, “Hanımlara özel ...” (16.10.2017) “Bayanlar için” (16.10.2017) şeklindeki haber başlıklarında “kadın” yerine “hanım” ya da “bayan” kelimelerinin seçilmiş olması kadın kimliğinin kadınlıktan uzaklaştırılması bağlamında cinsiyetçidir.

Genel olarak haberlerde kullanılan fotoğraflarda kadınlar, tıpkı Memleket Sivas gazetesinde olduğu gibi, yanlarında hep erkek olan ve yüzlerinden çaresizlik, çekingenlik okunan bir şekilde resmedilmektedir. Erkek egemen söylemi yeniden üreten bu temsillerden “40–69 yaş aralığındaki kadınlara kanser taraması” (16.10.2017) başlıklı haberde kullanılan bir fotoğraf özellikle dikkat çekmektedir. Söz konusu fotoğrafta toplu halde bulunan insanlardan ikisi kadın yedisi erkektir. Kadın sağlığına yönelik bir konu olması bağlamında meme kanseri taramasıyla ilgili bu haber fotoğrafında kadından çok erkeğin olmasını, simgesel bağlamda erkek egemen ideolojinin göstergesi ve kadın kimliğinin erkeğin gölgesinde bırakılması olarak okumak mümkündür.

3.3. “Hadiselerle Hakikat” Gazetesinde Kadın Temsili

Hadiselerle Hakikat gazetesinin, 02–31 Ekim 2017 tarihleri arasında yapılan içerik analizi sonucunda kadınlarla ilgili toplam 58 habere ulaşılmıştır. Çalışma kapsamında incelenen gazeteler arasında kadınlarla ilgili haberlere en fazla yer veren gazete olduğu tespit edilmiştir. Fakat yine de diğer gazetelerde olduğu gibi, toplam haber sayısı göz önüne alındığında ilgili gazetenin kadınlarla ilgili haberlere sınırlı bir şekilde yer verdiği ve ayrıca bu haberlerde kadınların yerel sorunlarına fazla değinilmediği görülmektedir. Buna ek olarak, Hadiselerle Hakikat gazetesinin, kadın haberlerinin yaklaşık yarısını ajanslara dayandırdığı da tespit edilmiştir (29 haber). Bu durum kadınlarla ilgili haberlerin yerelden çok ulusal özellik göstermesine neden olmakta ve dolayısıyla bu gazetelerin var oluş sebebi olan yerellik özelliğini ve misyonunu anlamsızlaştırmaktadır.

Ayrıca gazetenin en önemli ve vitrin sayfası olarak kabul edilen ilk sayfasında da öznesi kadın olan hiçbir habere yer verilmemiştir. Bu haberler genellikle 10. sayfada verilmiştir. Bu durumun sebebi kadın konulu haberlerin genellikle spor konularından oluşması ve spor haberlerinin gazetenin 10. ve 11. Sayfalarında yer almasıdır. Bu bağlamda, ilgili gazetede kadınlarla ilgili haberlerin en fazla spor haberleri kategorisinde (19 haber) yer aldığı görülmekte ve ikinci sırada sağlık haberleri (13 haber) gelmektedir. Sporcu kadınlarla ilgili haberler rekabet, mağlubiyet ve galibiyeti vurgulayan, eril mücadele dilini öne çıkaran ve karşılaşmaların sonucuna odaklı bir söylem çerçevesinde kurgulanmaktadır: “*Futbolda kadınlar veda etti*” (17.10.2017), “*Kadın hentbolcular telafi etti*” (17.10.2017), “*Kaptan Pınarbaşı: Başarılı olacağız*” (17.10.2017), “*Kadınlardan ilk galibiyet*” (23.10.2017), “*Hentbolda kritik viraj*” (27.10.2017), “*Belediye Pazar’da kazandı*” (30.10.2017). Kadınlardan oluşan takımların spor karşılaşmalarına dair haberlerin çoğunlukla galibiyetlerle ilgili olduğu görülmüştür. Bu durum, daha önce de belirtildiği gibi, kadın kimliği mağdur, cinsel nesne değilse ve geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde de kurgulanmamışsa ancak başarıları söz konusu olduğunda temsil imkanı bulabilmektedir. Tanrıöver’in ifadesiyle, “erkeklerle rekabet etmek, onlarla eşit olmak isteyen kadınlar mutlaka onlardan daha iyi daha başarılı olmak zorundadırlar” (2012:163).

Diğer gazetelerde olduğu gibi, sağlık haberlerinin konusunu genellikle meme kanseri, annelik ve doğum konuları oluşturmaktadır. Bu konularda kadınların bilinçlendirilmesi amacını taşıyan haberlerde, kadınların başka sağlık sorunları yokmuş gibi sadece bu konulara değinilmesi kadının cinsiyet kimliğinin ve toplumsal cinsiyet rollerinden anneliğinin öncelendiğini ortaya koymaktadır.

Haberlerin başlıklarında genellikle anne, kız, kadın, hanım, gelin gibi tanımlayıcı sıfatlar kullanılmaktadır. “Anne-kız aynı anda doğum yaptı” (2.10.2017), “Kız çocuklarına özel eğlence programı” (13.10.2017), “Evlat edinen anneler de emzirecek” (17.10.2017), “Bayanlara özel” (18.10.2017), “Etiyopyalı geline Türk usulü düğün” (23.10.2017), “... genç İHH Hanımlar Komisyon üyeleri kahvaltıda bir araya geldi” (24.10.2017) şeklindeki başlıklarda haber içeriklerinin kadınlarla ilgili olduğunun altı çizilmektedir. Sadece kadın okurların hedeflendiğini düşündüren habercilik anlayışının cinsiyetçi karakteri bu şekilde desteklenmektedir. Bu bağlamda, devlet desteğiyle hayvancılık tesisi kuran girişimci bir kadınla ilgili haber “Üretici anne” (12.10.2017) başlığıyla verilmekte, haber metine eşlik eden fotoğrafta söz konusu kadın için “4 çocuk annesi” ifadesi kullanılmaktadır. Habere girişimciliğiyle konu olan kadının anne olmasının bu konuyla ilişkisi olmamasına rağmen haber metninde öne çıkarılması, kadını kamusal alanda ikincilleştiren erkek egemen söylemin yeniden üretilmesidir. Kadının kamusal alanda aktif, üretici ve başarılı olması bu tür vurgularla değersizleştirilmekte ve öncelikli kimliğinin toplumsal cinsiyet rollerine dayanan eş ve annelik olduğu hatırlatılmaktadır.

“Eşinden boşanan 2 çocuk annesi KENDİNİ ASTI” (21.10.2017) başlıklı bir haber de bu anlamda dikkat çekmektedir. Haberin başlığı ve metin içerisinde kendini asan kişinin 2 çocuk annesi olduğu vurgulanmaktadır. Bu vurguya paralel olarak, metinde söz konusu kadının intihar etmesinin gerekçesi olarak eşinden boşanması gösterilmektedir. Bir insanı bunalım ve intihara sürükleyen birçok faktörün olabileceği ve bu olayda da bunların geçerli olma ihtimali göz önüne alındığında, intiharın boşanmaya dayandırılması erkek egemen bakış açısını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda haber metni, kadının varlık sebebini erkeğe bağlayan bir anlamlandırma stratejisiyle “boşanmanın bir kadın için felaket olabileceği” örtük anlamını taşımaktadır. Haberin başlığında kendini astı ifadesinin büyük harflerle verilmesiyle de bu örtük anlam pekiştirilmekte ve aynı zamanda olay dramatize edilmektedir. Ayrıca gazetenin

ilk sayfasında kadınlarla ilgili haberlere yer verilmediği göz önüne alındığında bu haberin ilk sayfada bulunması, kadınların ancak sansasyonel bağlamda ve dramatik bir boyut içerdiğinde ilk sayfada yer bulma imkanına sahip olabildiklerini göstermektedir.

“Çocuklarını bırakıp sevgilisine kaçtı” (16.10.2017) başlıklı bir başka haberde ise, bir kadının kocasını ve çocuklarını terk etmiş olması konu edilmekte ve metin tümüyle kadının kocasına ait ifadelerden oluşmaktadır. Eşe ait iddialara dayandırılmış olan haber başlığından da anlaşılacağı üzere kadını yargılamakta ve peşinen suçlu ilan etmektedir. Haber bu haliyle hem erkek egemen bakış açısını ortaya koymakta hem de habercilikte nesnellik ve dengelilik ilkelerine aykırılık taşımaktadır.

“Şiddete karşı aile okulu semineri” (18.10.2017) başlıklı bir haberin konusunu kadınlara özel aile konulu eğitim seminerinin duyurusu oluşturmaktadır. “İl Müftülüğü, aile içi şiddet, yıkılan yuvalar, sorumsuzluk, sadakatsizlik ve vefasızlık nedeniyle oluşan sorunlara dikkat çekmek için kadınlara özel Aile Okulu Eğitim Semineri düzenleyecek” şeklindeki spot cümlesinden de anlaşılacağı gibi, seminerin kadınlara özel oluşu vurgulanmaktadır. Aile içi şiddet, yıkılan yuvalar, sorumsuzluklar, sadakatsizlikler, vefasızlıklar ve bunların yol açtığı sorunların tek muhatabı olarak kadınlara seslenilmiş olması noktasında sorunlu olan haber dili çerçevesinde, hem sorunların sorumlusu olarak hem de bu sorunları çözmesi gereken olarak kadın kimliği belirlenmektedir. Bu anlamlandırma stratejisi dahilinde, “Yuvayı dışı kuş yapar” deyimiyle somutlaşan toplumsal cinsiyet düzeni ve bu düzeni yeniden üreten erkek egemen söylem pekiştirilmektedir.

3.4. Sivas Yerel Basınında Kadın Haberlerine Ait Nicel Veriler

Tablo 1: Kadınlarla ilgili haberlerin gazetelerde yer alış sıklığı

Tarihler	Memleket Sivas	Sivas İrade	Hadiselerle Hakikat	TOPLAM
02.10.2017	1	2	3	6
03.10.2017	1	1	3	5
04.10.2017	2	1	1	4
05.10.2017	2	1	4	7
06.10.2017	0	1	2	3
07.10.2017	2	2	2	6
09.10.2017	1	0	3	4
10.10.2017	1	1	2	4
11.10.2017	1	0	2	3
12.10.2017	0	1	3	4
13.10.2017	1	1	3	5
14.10.2017	0	0	2	2
16.10.2017	2	1	1	4
17.10.2017	1	1	2	4
18.10.2017	0	1	1	2
19.10.2017	2	1	3	6
20.10.2017	0	1	2	3
21.10.2017	1	0	1	2
23.10.2017	2	1	3	6
24.10.2017	1	2	1	4
25.10.2017	0	1	1	2
26.10.2017	1	2	4	7
27.10.2017	0	0	3	3
28.10.2017	1	0	2	3
30.10.2017	2	1	3	6
31.10.2017	1	0	1	2
TOPLAM	26	23	58	107

02–31 Ekim 2017 tarihi arasında analiz edilen bu gazetelerin Pazar günleri basılmadığı göz önüne alındığında toplam 26 günlük 78 gazete nüshasında öznesi kadın olan toplam 107 haber incelenmiştir. Ortalama olarak her bir gazetede günlük 35 haber yayınlandığı tespitine dayalı olarak, belirlenen tarih aralığında her bir gazetede yaklaşık

olarak toplam 910 haber yayınlandığı kabul edilmiştir. Buna göre, Tablo 1’de de görüldüğü gibi incelenen üç gazete içinde kadınlarla ilgili haberlere en fazla yer veren Hadiselerle Hakikat gazetesinin 58 haber ile % 6.37, ikinci sıradaki Memleket Sivas gazetesinin 26 haberle % 2.85 ve Sivas İrade gazetesinin ise toplam 23 haberle % 2.52 oranında kadınlarla ilgili habere yer verdiği ortaya konmuştur. Bu nicel veriler bağlamında Sivas yerel basını örnekleme olarak belirlenen üç gazeteden her birinin çok düşük oranlarda kadın temsili içerdiği görülmüş, bu durum yerel basında kadın kimliğinin simgesel olarak göz ardı edildiği sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Ek olarak, günlere göre haberlerin dağılımı ve yer alış sıklığının ilgili gazetelerde değişim gösterdiği ve Memleket Sivas ve Sivas İrade gazetelerinin bazı günlerde kadınlarla ilgili herhangi bir habere yer vermediği görülmüştür.

Tablo 2: Kadınlarla ilgili haberlerin konuları

Konular	Memleket Sivas	Sivas İrade	Hadiselerle Hakikat	TOPLAM
Spor	9	1	19	29
Sağlık	7	5	13	25
Siyaset	1	3	6	10
Ekonomi	1	4	4	9
Toplumsal Olaylar	1	3	4	8
Kültür Sanat ve	1		4	5
Kadına Şiddet	1			1
Diğer (Seminer,	5	7	8	20

Kadınlarla ilgili haberler spor, sağlık, siyaset, ekonomi, toplumsal olaylar, sosyal sorumluluk, kültür sanat, magazin, kadına şiddet ve diğer olmak üzere toplam 10 kategoriye ayrılmıştır. Kadınların en çok haber olduğu konu, Tablo 2’den de görüleceği üzere, spor haberleridir (29 haber). Bunun nedeni, gazetelerin zaten günlük haberlerinin yarısından fazlasını spor haberlerinin oluşturmasıdır. İkinci sırada sağlık haberleri (25 haber) ve diğer olarak belirtilen kategori ise 20 haberle üçüncü sırada gelmektedir.

Medya metinleri dahilinde ciddi içerik olarak kabul edilen siyaset ve ekonomi kategorilerindeki kadın temsiline azlığı, kadını ev içi alanla sınırlandıran toplumsal cinsiyete dayalı bakış açısı çerçevesinde erkek egemen alanlar olmaları ve kadınların bu

alanlara ilgisizliği ve uzak tutulmaları gibi nedenlerle aktif rol al(a)mamalarından kaynaklanmaktadır. Diğer yandan kadına Şiddet kategorisindeki azlık olumlu değerlendirilebilirse de bu durumu Mater ve alışlar'a atıfla, yerel medyadaki gazeteci ile okur/dinleyici ilişkilerinin farklı dinamikleri nedeniyle bu tür olayların haberleştirilememesine ve kadınların Şiddeti dillendirmede çekingen davranmasına (2012:192) bağlamak gerekmektedir

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Medya metinleri içerisinde gerçekliği yansıtmaya iddiası taşıyan ve bu yönüyle toplumsal alanda yönlendirme gucu yüksek kabul edilen haber metinleri de diğer türler gibi kurgusal metinlerdir. Bir retim sürecinin çıktısı olan bu metinler, hem üretim sürecini kapsayan medyanın ekonomik ve örgütsel yapılanması hem de dolaşıma girdikleri toplumsal alan ile etkileşimleri bağlamında ele alınmalıdır. Gazetecilik pratiklerinin doğası gereği haber metinleri toplumsal alanda karşılığı olan belli klişe çerçeveler dahilinde oluşturulmakta bu da okuyucuların anlamlandırma pratiklerini Őekillendirmektedir. Okuyucuların metinleri okumasını kolaylaştıran bu klişeler onların farklı bakış açıları geliştirebilmelerini de engellemektedir. Bu bağlamda haberler, kadın sorunlarına duyarlı ya da kadının toplumsal alandaki ikincilliğini donuşturme potansiyeli taşımaktan öte, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini pekiştiren, erkek egemen ideolojiyi yeniden üreten söylemler taşımaktadır.

Çoğunluğa hitap eden ulusal medya, hem örgütlenme yapısındaki cinsiyet dağılımında kadınların niceliksel azlığı (zellikle üst kademelerde), hem de cinsiyetçi metin içerikleri dahilinde erkek egemen bir karaktere sahiptir. Ulusalda hal boye iken, yerel medyanın sınırlı hedef kitlesine yönelik toplumsal sorunlarla ilgili kamuoyu oluşturma potansiyeli değer kazanmaktadır. Fakat, bu çalışmanın çıkış noktası olan, butunun bir parçası olarak kabul edilebilecek yerel medyanın da cinsiyetçi bir yapıya sahip olduğu varsayımı doğrultusunda yapılan analizler ve elde edilen nitel ve nicel veriler sonucunda Sivas yerel basınında kadınların aleyhine cinsiyetçi bir içerik ve söylem yapısının hakim olduğu ortaya konmuştur.

Sivas İrade, Memleket Sivas ve Hadiselerle Hakikat gazetelerinde kadınlar siyaset ve ekonomiden ziyade en çok spor ve sağlık haberlerinin öznesi olabilmislerdir.

Spor haberlerine hakim olan rekabet ve galibiyet odaklı eril dil çerçevesinde ve “kızlarımız” şeklinde sahiplenilerek erkek egemen alanın nesnesi konumuna indirgenen kadınlar, sağlık haberlerinde ise toplumsal cinsiyet kimliklerine yönelik vurgularla yer almışlardır. Meme kanseri ya da doğum gibi sadece kadınları ilgilendirebilecek sağlık sorunları ya da durumları çerçevesinde haberleştirilen kadınlarla ilgili başka hiçbir sağlık sorununa değinilmemiştir.

Haberlerin içeriğinde başlıklarda olduğu gibi, kadın yerine bayan, hanım, kız, gelin gibi kadın olma halini örten cinsiyetçi ifadeler kullanılmıştır. Kadınların toplumsal cinsiyet temelli rol ve sorumluluklarını (anne, eş gibi) öne çıkaran cinsiyetçi fotoğrafların eşlik ettiği bu haberlerde kadın kimliği aktif bir özne olmaktan ziyade toplumsal cinsiyete dayalı düzenin bir nesnesi olarak konumlandırılmıştır.

Sivas yerel basınında kadın odaklı haberlerle ilgili dikkat çeken bir başka unsur da kaynak olarak çoğunlukla ajansların kullanılmış olmasıdır. Aynı söylem ve fotoğrafların yer aldığı bu haberlerle hem gazetelerdeki kurumsal özgünlük ortadan kalkmış hem de yerel olma niteliklerini sorunlu bir hale getirmiştir. Haber kaynakları ile ilgili öne çıkan bir başka nokta da bu kaynaklarının genellikle erkek olmasıdır. Görüşlerine başvurulmuş kaynakların erkek olmasını da, ilgili gazetelerin cinsiyetçi politikalarının bir yansıması olarak değerlendirmek mümkündür.

Daha önce de ifade edildiği gibi, ulusal medyada haber metinlerinin cinsiyetçi yapısını analiz eden birçok çalışma olmasına rağmen, yerel medya üzerine bu konudaki literatür çok sınırlıdır. Dolayısıyla Sivas yerel basınına ele alan bu çalışma, alandaki söz konusu boşluğa katkı sağlayabilecek, bundan sonra yapılacak benzer çalışmalar için örnek teşkil edecek ve ilk adımı oluşturacaktır. Son olarak medyada cinsiyetçi politikaların önüne geçilebilmesi için kadınları öteki olarak gören, onların potansiyellerini sınırlayan, birçok alanda yok sayan cinsiyetçi bakış açısına yönelik bir duyarlılık geliştirebilmek adına, yerel medya çalışanlarına toplumsal cinsiyet konusunda eğitim verilmesi, erkeklerle eşit sayıda ve üst düzey kadrolarda kadın çalıştırılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Alankuş, S. (2007), Kadın Odaklı Habercilik, “Önsöz”, (Der. S. Alankuş), (2. Baskı), IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul
- Atabek, E. (2006), Kışkırtılmış Erkeklik Bastırılmış Kadınlık, (26. Baskı), Alkım Yayınevi, İstanbul
- Baudrillard, J. (2015), Tüketim Toplumu, (Çev. H. Deliceçaylı, F. Keskin), (7. Baskı), Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Büyükbaykal, C.I. “Medyada Kadın Olgusu”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi, 2011, ss. 19–30.
- Connell, R. W. (2017), Toplumsal Cinsiyet ve İktidar, Çev., Cem Soydemir, (3. Baskı), Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Dursun, Ç., (2013). İletişim Kuram Kritik, İmge Kitabevi, Ankara
- Fay, B. (2017), Çağdaş Sosyal Bilimler Felsefesi, Çev. İsmail Türkmen, (4. Baskı), Ayrıntı Yayınları, İstanbul
- Geider, A. (2012), “Daha Eşitlikçi Bir Habercilik İçin”, (Der. S. Alankuş), Kadın Odaklı Habercilik, (2. Baskı), IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul
- Gezgin, S. (2007). Türkiye’de Yerel Basın, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul
- Gökçe, O. (2006), İçerik Analizi Kuramsal ve Pratik Bilgiler, (1. Baskı), Siyasal Kitabevi, Ankara
- Gülbalar, H. (2012), “Kadına Yönelik Şiddet Genelgesi ve Medyanın Sorumluluğu”, Derleyen, Sevda Alankuş, (2. Baskı), IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul
- Mater, N. Çalışlar, İ.,(2012). “Medyadaki Durumu Tersine Çevirmek”, (Der. S. Alankuş), Kadın Odaklı Habercilik, (2. Baskı) içinde, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul
- Özer, Ö., (2011). Haber Söylem İdeoloji, Literatürk Yayınları, Konya
- Tanrıöver, H. U. “Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri”, (Der. S. Alankuş), Kadın Odaklı Habercilik, (2. Baskı) içinde, IPS İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul
- Yaylagül, L. (2014). Kitle İletişim Kuramları, (6. Baskı), Dipnot Yayınları, Ankara
- Yıldırım, B. (2015). “İçerik Çözümlemesi Yönteminin Tarihsel Gelişimi, Uygulama Alanları ve Aşamaları”, (Der. B. Yıldırım), İletişim Araştırmalarında Yöntemler, (1. Baskı), Literatürk Academia, Konya

Zinderen, İ., Alanka, Ö. ve Cezik, A. (2016). “Yerel Basın ve Toplumsal Cinsiyet (Erzurum Yerel Basınında Kadın Köşe Yazarlığı)”, Tarih Okulu Dergisi, Sayı: XXVIII, ss.623-639.

İnternet Kaynakları

Bora, A. (2012), Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık, <<http://secbir.org/images/haber/2011/01/15-aksu-bora.pdf>>, (20.10.2017)

Yumlu, K. (2014), Toplumsal Cinsiyet ve Medya, <[file:///C:/Users/halis/Downloads/5000080024-5000109379-1-SM%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/halis/Downloads/5000080024-5000109379-1-SM%20(1).pdf)>, (20.10.2017)